

Kunst

Hij is niet dood, hij leeft! Met een lengte van achtendertig meter hangt een van de grootste museumstukken van Keith Haring weer in het Stedelijk Museum in Amsterdam.

Door
Marieke Sibarani
Fotografie
Rob Boogaerts, SMA Archive

KEITH HARING IS HERE

Amsterdam is volop in beweging in 1982. De stad schudt af en toe op zijn grondvesten. Het is een periode van werkeloosheid, woningnood en krakersrelen. Wim Beeren, dan nog directeur van het Rotterdams museum Boymans Van Beuningen, bezoekt de eerste solotentoonstelling van Keith Haring in Europa, in galerie 't Venster in Rotterdam. Beerens is onder de indruk van de jonge New Yorker. Als Beerens vervolgens de overstap maakt naar het Stedelijk Museum in Amsterdam nodigt hij de kunstenaar uit voor een solotentoonstelling. Het is 1986 en Keith Haring is dan 27 jaar. Voor hem is dit een grote stap.

De metro's van NY

Op negentienjarige leeftijd ontdekt Haring de kracht van graffiti. Als enkele commerciële billboards leeg blijven op de metrostations van New York, de stad waar hij overigens op de School of Visual Arts lessen volgt, vult hij de zwarte vlaktes met krijttekeningen. Meerdere malen wordt

Haring gearresteerd, maar telkens keert hij terug om de metrowanden te vullen. Hij werkt snel, reist van metrostation naar metrostation, en tekent er zo'n veertig per dag. Kunst moet toegankelijk zijn voor iedereen. Voorbijgangers staan stil als hij bezig is en raken met hem in gesprek. Ze begrijpen zijn kunst, die een universele taal spreekt, en er komen er meer, altijd meer. Tekeningen die hij op lantaarnpalen plakt worden metershoge en brede schilderijen op kale muren. New York wordt geconfronteerd met Haring's unieke beeldtaal, die behalve liefde ook maatschappelijke kwesties aansnijdt: apartheid, oorlog, homoseksualiteit, aids, drugs, racisme.

Radiant baby

Het zijn thema's die ook terugkeren bij zijn eerste solotentoonstelling in Amsterdam. Als onderdeel daarvan maakt hij in opdracht van het Stedelijk Museum, naast het bewerken van een velum, Amsterdam Notes, dat nu ruim dertig jaar later opnieuw wordt getoond. Tegelijkertijd richt

museum the Broad in Los Angeles een overzichtsexpositie met werk van Haring in. Ruim veertig jaar na zijn tentoonstelling in galerie 't Venster staat de in 1990 overleden kunstenaar nog volop in de belangstelling.

Keith Haring heeft door zijn hoge tempo iets obsessiefs, alsof hij niet anders kan dan tekenen. Amsterdam Notes wordt in een dag gemaakt. Die snelheid heeft hij al als vierjarige, als hij de lijnen aanvult die zijn vader voor hem zet. Vissen, honden »

» en figuratieve vormen. Net als zijn vader heeft hij een zwak voor strips, later wordt hij, behalve door Marvel comics en Walt Disney, beïnvloed door Andy Warhol. Mickey Mouse wordt aanvankelijk veel door hem getekend, later verdrongen door zijn ‘radiant baby’, het kruipende cartoon-achtige figuur als symbool voor puurheid en kinderlijke onschuld, en zijn blaffende hond. Barking dog is misschien wel zijn meest iconische symbool, als waarschuwing voor onderdrukking en agressie.

Vijf hoogwerkers rollen het werk van een rolmachine zo secuur mogelijk over de wanden van de Erezaal in het Stedelijk Museum uit. Het is geen eenvoudige klus. Het kunstwerk van papier is kwetsbaar, elk scheurtje moet worden voorkomen. Amsterdam Notes bestaat uit drie delen die vrijwel onzichtbaar in elkaar overlopen omdat Haring de afmeting van het Prentenkabinet van destijds kreeg, een omvang van achtendertig meter.

In 1986 wordt een lange strip stevig papier om de twee lage wanden om de trap en de kopse kant geplaatst, die Ha-

ring invult met Japanse inkt. De hele dag worden cassettebandjes verwisseld – The B52’s, Bronski Beat, Talking Heads, Grace Jones – terwijl enkele vrienden zittend in een hoekje het creatieve proces volgen. Haring heeft meerdere Amsterdamse vrienden en twee daarvan ontmoet hij tijdens een wandeling door het Vondelpark op de avond van zijn aankomst. Daar stuit hij in de Van Eeghenstraat, net naast het Vondelpark, op een graffitiwerk van Shoe (Niels Meuleman) en Yan (Jan Rothuizen), met wie hij bevriend zal blijven.

Opening

Leontien Coelewijn, curator van het Stedelijk Museum: “Er is veel te zien als een werk achtendertig meter lang is. Opvallend zijn de drie cijfers op het werk, nummer een met daarnaast een televisie, het cijfer twee met een ruimteschip en de drie met een illustratieve knal. Hier verwijst Haring duidelijk naar de Space Shuttle Challenger die een paar maanden daarvoor live op televisie tot explosie kwam.”

Het mannelijk geslachtsdeel komt ook in meerdere maten naar voren, en de homoseksuele liefde, maar ook monsters, slangen, dansende figuren, skeletten, geraamtes, spuwend vuur, kruipende mensen, de ene vorm vloeit over in de ander. Een dwingende noodzaak lijkt eronder te liggen, een onheilspellend karakter als waarschuwing voor wat komen gaat. Verlies, dood, én de liefde die alles overheersend is. De horror vacui, een kunsthistorische

“KEITH HARING HEEFT DOOR ZIJN HOGE TEMPO IETS OBSESSIEFS, AMSTERDAM NOTES WORDT IN EEN DAG GEMAAKT

rische term die staat voor de angst voor het lege, typeert zijn werk. In Amsterdam Notes laat hij nog wel wat lege plekken toe maar in veel van zijn andere werken wordt het witte vlak zoveel mogelijk opgevuld door figuren, symbooltekens en lijnen, om de leegte te voorkomen.

Leontien Coelewijn: “Liefde en acceptatie zijn typerend voor zijn werk. We kennen de grote harten en de vrolijke figuurtjes maar Haring heeft ook een andere kant, een activistische. Hij vraagt aandacht voor Apartheid, voor de mannen die vastgeketend zijn, voor de dreiging van aids waar hij overigens zelf aan is overleden. De dood ligt op de loer, twee mannelijke figuren houden een geraamte vast. Hij heeft een uitgesproken politieke boodschap, maar er is ook ruimte voor lichtheid. Op dit Amsterdamse werk mag de vis niet ontbreken, de Nederlandse haring als grapje en verwijzing naar zijn naam.”

Voor de opening in het Stedelijk op 15 maart 1986 staan zo’n drieduizend bezoekers in de rij, met opvallend veel »

» jongeren, skaters en graffiti-artists. In *The Dutch Adventures of Keith Haring* van Chris Reinewald wordt Haring's Nederlandse bezoek naar aanleiding van *Amsterdam Notes* beschreven. De opening zou spectaculair zijn met de energie van een disco, een feestje voor kunst. In de kunst-scene wordt kritisch gereageerd, Het werk zou diepgang missen, uitsluitend decoratief zijn, zijn werken zouden op elkaar lijken, en is het nou graffiti of kunst, en wanneer verdient een kunstenaar een expositie? Zijn stap van straatkunstenaar naar museum lijkt voor sommigen onaanvaardbaar.

Andreaskruizen

In diezelfde periode krijgt ook de buitenmuur van het voormalig depot van het Stedelijk Museum een Keith Haring. Op een koude ochtend in maart bestijgt Haring met kwast en witte verf een hoogwerker om een immense, dinosaurusachtige figuur te schilderen met een figuurtje op zijn rug. Het werk bestaat uit een lijn en meet twaalf bij

vijftien meter. Door het poreuze karakter van de bakstenen trekt de verf er snel in en is de aanbreng van een tweede laag noodzakelijk. Als het werk af is, tekent hij rechtsonder in de hoek drie Andreaskruizen en de initialen KH. Na een paar jaar verdwijnt de afbeelding door vochtproblemen achter een isolerende beschermwand, om pas in 2018 na een restauratie en het aanbrengen van een bescherm laag, het werk weer terug te

“

DE HORROR VACUI, EEN KUNSTHISTORISCHE TERM DIE STAAT VOOR DE ANGST VOOR HET LEGE, TYPEERT ZIJN WERK

geven aan de stad. Wie het werk wil zien, gaat naar de Centrale Markthallen in de Jan van Galenstraat.

Amsterdam Notes is naast zijn afmeting, een bijzonder werk door de directe beeldtaal. Als bezoeker begrijp je wat Haring bezighield, wat hij lief had, wat hem beangstigde, wat hij verafschuwde. Duidelijke lijnen vertellen een periode waarin de computer net was gelanceerd, aids nog een dodelijke ziekte was en Haring nog leefde. *Amsterdam Notes* en twee andere aangekochte werken van Haring, zijn nog tot 5 november van dit jaar te zien in het Stedelijk Museum. «

ZIEN

Amsterdam Notes,
Stedelijk Museum,
Museumplein 10,
Amsterdam

Art is for everybody,
The Broad, Los Angeles,
tot 8 oktober 2023

